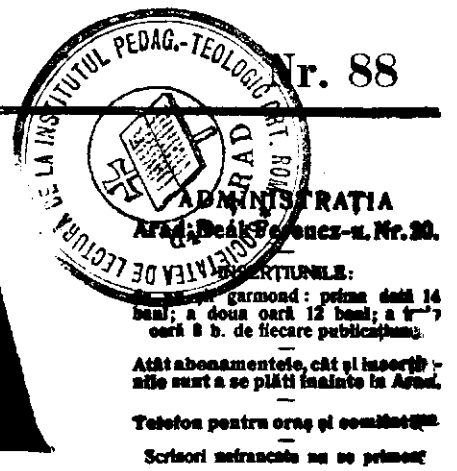

REDACȚIA
Arad, Deák Ferencz-u. Nr. 20.

ABONAMENTUL
pentru Austro-Ungaria:
pe un an ..... 20 cor.
pe 1/2 an ..... 10 cor.
pe 1/4 an ..... 5 cor.
pe o lună ..... 2 cor.
N-ri de Duminică pe an 4 cor.
Pentru România și străinătate pe an
40 franci.

Manuscripte nu se înapoiază.

TRIBUNA

Revizuirea instrucțiunii elementare.

Care va să zică asta vrea Berzeviczy: să revizuiască legea instrucțiunii publice elementare. Dela 1879, când prin al XVIII articol de lege s'a introdus limba maghiară în toate școlile elementare, și până azi, bărbații de stat maghiari nu s'au convins, că ce e nefiresc, nu poate să aducă roade, ci socot că *revisuind* această lege, ori mai bine: înăsprind-o, luând măsură d'o controlă nu se poate mai severă, vor ajunge în scurtă vreme s'audă vorbind românește pe Slovacul de sub Tatra, pe Românul de sub Retezat și pe Svabul din fundul Banatului.

Nu se execută legea, asta e plângerea generală a ministrilor maghiari. Dintre atâția zeci de mii învățători din statul ungar, închipuiți-vă crimă: mai sunt vre-o mie cari tot nu știu destul de bine ungurește!

Și din cauza acestor o mie, cel mai mulți bătrâni cari trec într'una la pensie, ministrul își frământă mîntea cum și ce să facă să-i strângă zdravăn pe toți ceilalți învățători nemaghiari!

Fiind-că, vezi Doamne, și în Germania așa se face: nu se permite altă limbă în școală de cât cea germană. Polonilor din Berlin nici chiar preot nu li-s'a dat, care să propună religia în limba polonă.

Berzeviczy așa contemplează adică lucrurile: instrucțiunea elementară să se facă pe viitor mai mult în limba maghiară. *Limba maghiară* să nu mai fie un studiu, ci un mijloc pentru-ca cea mai mare parte a cunoștințelor necesare elevii în *această* limbă să și le însușească.

Se înțelege, bărbații politici maghiari uită că Ungaria nu e — Germania și nici naționalitățile nu sunt — Poloni. Germania este adică un stat mare național cu 50 milioane locuitori germani, între cari Polonii sunt un strop, pe când Ungaria, *dela întemeiere chiar*, e un stat poliglot, în care naționalitățile fac jumătate din populație.

Comparația cu Germania este deci cât se poate de nepotrivită.

De altminteri un merit are actualul ministru: nu mai ascunde lucrurile, ci le spune verde.

A văzut că nici după două-zeci-și-cinci ani naționalitățile n'au învățat ungurește; speranțele legate de legea dela 1879 nu s'au împlinit. A constatat apoi, că nici cu art. XXVI dela 1893 nu-i mare pricopseală, deoarece-ce nici îngerința ce-i asigură guvernului acest articol (în schimbul ajutorului de stat ce trece peste 120 cor.) nu a dus mult nainte cauza maghiarizării.

Acum e vorba să se facă ceva mai radical: *învățătorii să fie formați în școli ungurești de stat*. Din cele-ce au transpirat adică până acum, planul lui Berzeviczy a-

cesta este: să pună mâna pe preparandiile confesionale. Acestea să nu mai crească învățătorii cari se mărturisesc întâi de toate fi ai neamului lor, ci preparandiile (în România li-se zice școli normale) să fie un fel de fabrică de patrioți... în înțeles șovinist maghiar.

Deocamdată ministrul procedează însă treptat și cu mare rafinare: se mulțumește cu trimiterea la examenele de sfârșitul anului a unui comisar special, căruia dacă nu i-se vor părea elevii destul de bine preparați și crescuți în spirit patriotic după înțelesul șovinist, îi stă în putință a opri es-tradarea certificatelor.

Ear *diplomă definitivă numai la preparandie de stat se poate obține*.

Ne place însă a crede, că atâți prelați noștri cât și întreaga nație românească vor sări ca un singur om împotriva acestui plan al ministrului. Atâta avem: școala și biserica. Dacă vom lăsa preparandiile la discreția comisarilor trimiși înadins să caute nod în papură, ar fi ca și când înși-ne am aproba pe d'antregul politica șovinistă actuală. Guvernul doar și așa are control deservit asupra învățătorilor noștri: doar *diplomă nu poate să obțină nici unul fără subscrierea inspectorului școlar*, ear aceștia toți — e de notorietate publică! — dau diplomă numai tinerilor pe cari i-au examinat temeinic din limba, literatura și istoria maghiară... Ear afară, în viața practică, învățătorii noștri confesionali earăși sunt la discreția inspectorilor regești. Ce vrea mai mult guvernul?

Cine nu vede și cine nu e convins, că tot ce mai vrea guvernul, nu răspunde principiilor pedagogice; nici vre-unul nou și încercat metod de a da copiilor naționalităților cât mai multă *instrucțiune*, ci stăpânirea urmărește scopuri politice.

Scopuri pe cari nu le va ajunge însă, pentru-că îndeosebi noi Românii ținem la neamul nostru cu atâta tărie, în cât zădărnice sunt ori-ce opintiri de a slăbi în noi conștiința națională și dragostea pentru limba maternă. E vreme perdută și bani aruncați când guvernul vrea să-i învețe ungurește pe Românii de sub Retezat, de pe Crișuri, de pe Murăș, și ori ude Dumnezeu i-a așezat compact și unde au trăit ca Români de când ne pomenim.

Dela 1879 și până acum s'a maghiarizat oare vre-un sat român?

Nu.

Ei, două-zeci-și-cinci de ani nu s'a maghiarizat un singur sat românesc, ce crede Berzeviczy: va trăi el atâta în cât să maghiarizeze mii de sate?... Și să nu se uite că pe zi ce trece Românii se luminează tot mai mult și tot mai înverșunați devin!

Despre sinodul dela Blaj presa maghiară a scris parte rău informată, ori mai exact: tendențios, parte cu vedută dușmănie. Ast-fel „Független Magyarország” dela 16 c. îi numește „nepatrioți” pe Românii fruntași adunați să se chibzuească asupra soartei bisericii lor și le ia în nume de rău că vor să-și apere caracterul confesional al școlilor lor.

... „Cel puțin știm că și mai tare trebuie să ne înarmăm în contra lor”, — termină numitul organ kosuthist.

Pitreich și protestanții. „Magyar Szó” dela 12 Maiu aduce un articol în care spune că ministrul comun de războiu Pitreich a satisfăcut dorințelor protestanților maghiari, sistemând patru noi posturi de preoți militari pe seama confesiunii protestante, în armată. Numitul ziar, apărător al afacerilor protestante, scrie din acest incident în termeni foarte calzi la adresa ministrului de războiu, „care a dat atâtea dovezi de simpatie pentru Maghiari”.

Pentru maghiarizare. „Magyar Szó” (Nr. 112) scrie următoarele:

„In proiectul de buget depus azi (11 Maiu) la Dietă bate la ochi că la capitulul «ajutorarea bisericilor» cheltuielile extraordinare s'au ridicat simțitor. Astfel față de pozițiile din anul trecut, în anul acesta se cere cu 130.000 mai mult, din cari 100.000 pentru tipărirea și traducerea în ungurește a cărților bisericești de rit gr.-catolic în Transilvone. Guvernul nu se mulțumește adică numai cu jumătate măsuri, ci vrea să-i facă Unguri deservitori pe Rutenii și Rușii din Nordul țării.

«Cărțile lor rituale le traduce pe ungurește, prin ceea-ce ajută mișcarea Ungurilor(?) gr.-catolici în privința introducerii liturghiei maghiare. Acțiunea aceasta a gr. catolicilor până acum s'a zădărnicit prin încăpăținarea Papii. Băneste, guvernul maghiar a făcut deja pași pentru a-i câștiga limbei maghiare pe Ungurii(?) gr.-cat. porniți spre rusificare. Credem că va reuși în cele din urmă să învingă încăpăținarea papală câștigând pe seama Ungurilor gr.-catolici limba liturgică maghiară și zădărnicitănd astfel tendințele de rusificare».

Comentar nu trebuie. Cine nu știe că acet prelinși «Unguri gr.-catolici» parte sunt Ruteni și Ruși, parte — și din nefericire — Români?! Și cine nu vede cu ce arme se caută maghiarizarea în sânul bisericii gr. catolice!

P. S. Sa Episcopul I. I. Papp al Aradului primind erii pe redactorul ziarului „Aradi Közlöny”, s'a rostit asupra proiectului de lege privitor la revizuirea legii instrucțiunii publice dat deja de Berzeviczy în publicitate.

P. S. Sa a vorbit cu demnitate, înțelept, așa cum îi este spre decor unui prelat român. Ne vom face plăcere a reproduce în numărul viitor acest interviu.

DIN DELEGAȚIUNI.

Budapesta, 17 Maiu.

Abia s'a deschis eri sesiunea delegațiunii austriace, când subcomisiunea pentru afacerile externe a și terminat cu desbaterea asupra budgetului extern. Lucrul însă n'a mers atât de neted și la pozițiunea despre creditul extraordinar al budgetului de războiu, căci partidele germane au pretins și pretind și acum, ca ministrul austriac de finanțe cav. *Böhm-Bawerk* să dea deslușiri cu privire la acest credit, ceea-ce ministrul va și face, dar votarea budgetului de războiu în delegațiunea austriacă în urma încăpăținării partidelor germane suferă întârziere, din cauză că ministrul de finanțe austriac abia după Rusalii va veni la Buadapesta, pentru a da deslușirile necesare.

Cu începere din ziua de azi și delegațiunea maghiară a început sesiunea. Începând cu desbaterea asupra proiectului pentru bugetul extern. Joi probabil va fi supus desbaterei proiectul pentru budgetul de război. Ședințele vor fi atât în delegațiunea austriacă, cât și cea maghiară numai după Rusalii publice. Ceea-ce privește budgetul de război extraordinar de 168,186.000 coroane, se zvoneste, că ministrul de război va face astfel de *declarațiuni intime*, că delegații vor fi siliți să voteze budgetul. Abia numai după votare se va discuta și tătura financiară a creditului. În privința asta se vestește, că *ambele guverne vor cădea de acord asupra unui împrumut pe amortizațiuni replătibil în 25 ani*, având să se plătească amortizațiunile din economisările bugetare.

Delegațiunea austriacă.

Subcomisiunea austriacă pentru afacerile externe a desbătut asupra budgetului de război. Deja ședința primă a fost binișor agitată. La propunerea președintelui *Chlumeczky* s'a hotărât, ca Joi să se țină ședința generală, al cărei obiect îl va forma budgetul afacerilor externe. La ordinea zilei a

vorbit *Kramarz*, propunând ca pretensiunile extraordinare ale ministrului de război să fie separate de budget și așa să se desbată asupra lor. La obiectul acesta a vorbit și bar. *Chlumeczky* și contele *Stürgkh*.

Budgetul statului pe 1904.

Marți ministrul de finanțe a prezentat dietei proiectul de budget pentru anul 1904, cu 1.024,562.180 coroane cheltuieli ordinare (cu 28,682.629 coroane mai mult decât în 1903), 49,291.965 cheltuieli transitorie (cu 3,613.255 cor. mai mult decât în 1903), 116,230.476 cor. cheltuieli de investițiuni (cu 75,682.324 cor. mai mult decât în anul trecut), de tot 1.190,084.621 cor. cheltuieli, pentru a căror acoperire sunt preliminate: venite ordinare 1.081,376.795 cor. (cu 34,492.591 cor. mai mult decât în 1903), venite extra-ordinare 109,305.150 cor. (cu 71,841.880 cor. mai mult decât în 1903), de tot 1.190,681.945 cor. (cu 71,841.880 cor. mai mult decât în 1903). Ar fi deci un escedent de 597,324 cor. (cu 1,644.720 cor. mai puțin decât în 1903).

Sporirea cheltuielilor, la diferitele resorturi se arată astfel: la ministerul de interne cu 7,592.985 coroane (50,520 pentru matricule, 2,320.000 pentru îmbunătățirea dotațiunii notarilor cercuali și comunalii, 26.000 la cheltuielile pentru salubritatea publică, 3,437.000 la cheltuielile fondului regnicolar pentru îngrijirea bolnavilor); la ministerul de finanțe cheltuielile scad cu 2,572.214 coroane; la ministerul de comerț se urcă cu 9,735.017 coroane; la cel de agricultură cu 1,667.969 coroane, la cel de culte și instrucțiune publică cu 2,589.882 coroane (din cari: 10.448 pentru administrația centrală, 156.534 pentru școalele superioare, 1,233.616 pentru instrucțiunea populară — special pentru școalele de stat 613.050, — 463,189 pentru școalele medii; pentru întregirea salariilor și cuincuenalelor învățătorescilor dela școalele comunale și confesionale 277.500 coroane, ear' pentru trebuințele școalelor ear' se vor înființa dela 1 Septembrie încolo 133.927 coroane, pentru instituțiunile de artă 74.183 coroane, pentru întregirea dotațiunilor preoțești 350.000 coroane, pentru ajutorarea bisericilor diferitelor confesiuni 150.000 coroane); la ministerul de justiție cheltuielile se urcă cu 145.489 coroane, ear' la cel de honvezi cu 176.055 coroane.

La lista civilă urcarea e preliminară cu 2.000.000 de coroane.

Știri locale.

Banchet în onoarea primarului. Din incidentul că i-s'a oferit titlul de consilier regesc, mai mulți cetățeni ai orașului au decis să dea un banchet în onoarea dlui primar Institoris Kálmán. Banchetul se va da în sala de eamnă a »Crucei Albe« în ziua de 18 Maiu. De mâine începând se circula lista pentru a subscrie cei ce vor să ia parte.

Impotriva socialismului. Comitetul Reuniunii de agricultură din comitatul Aradului a ținut eri ședință sub presidenția dlui Vársárhelyi László. S'a raportat asupra socialismului. Dl Laehne Hugo a arătat care-i natura mișcărilor socialiste, cum s'au pornit ele și la ce tind. Intre alte lucruri bune ce a propus este ca Reuniunea să ceară dela guvern *introducerea unei dări drepte pe pământ* (ear nu ca acum, când țeranii sunt îngreunați ear marii proprietari favorizați). Să se ia de pe comune sarcinile pe cari statul ar trebui să le supoarte. Să se decreteze minimul de avere după care bietul țeran să nu plătească dare.

A vorbit și Dálnoky, care a concludat să se sporească geandarmii!... Brava soluție! Fișpanul Urbán cam tot așa crede că se pot rezolva lucrurile: cu puterea sulței!... Om practic și mai ales expeditiv.

DIN ROMÂNIA.

Calătoria suveranilor. Plecarea din Cernavoda a avut loc Sâmbăta la ora 8 dimineața. Principele Ferdinand împreună cu Principele Carol și Prințesa Elisabeta, însoțiți de dl Dim. Sturdza, s-au îmbarcat pe canoniera „Siretul“ și au plecat înaintea iachtului regal pentru a-l aștepta la Hirșova la 10 ore. O primire splendidă se face familiei regale.

M. S. Regele și suita Sa descind la debarcader în mijlocul unei mulțimi imense de toate naționalitățile care aclama pe Suveran cu urale de entusiasm și cu cântări de bucurie. M. S. Regele face să i-se prezinte autoritățile și notabili adunați într'un pavilion frumos de-

PERINA.

Georges D'Esparbes.

Înainte, sub glugile de blană trase preste căști, ciacouri și căciuli de urs, se puteau recunoaște, cu amicii lui Granjier, oameni din toate speciile de arme, înfricoșate arătări întrevăzute prin deschizătura șalurilor: un oficer de chirasieri cu figura de Dante, urmat de cel vechi din brigada sa; câțiva artileriști de al maiorului Vivès, în brocar ne mai pomenit; și, mai înalt, sângeros, cu corpul lung și drept, cu o rochie de țarină pe șoldurile sale cele tari și rezimat pe un crâmpoi de băț de tambur-major, un tânăr locotenent cu umerii acoperiți de ghiață îi conducea schiopătând.

Și alte capete grandioase se deosebiau în mulțime. Un comisar al războaelor o domina cu înalta sa statură, căptușit cu fermină sub o rochie chineză de mătase violetă. Un sergent de voltijori, cu figură de pește, fără gât, fuma dintr'o lungă lulea împodobită la lânticuri cu două rubine mari, și scuipa cu strâmbătură de ne-bun: avea o spărtură de bombă în șale. Trei carabinieri, dintre care doi căpitani, eroii darraverei dela Tarutina, mergeau și convorbiau în mijlocul a vre-o treizeci de oameni din aceeași armă. Cel dintâu avea o voce răgușită ca de Lapon; cuvintele sale oprite de blană se sugrumau într'o mârșală înăbușită; dar cei doi amici ai săi îl pricepeau: „da“, „nu“ zicea câte-

odată al doilea; și pliscurile lor acviline, năsuri de entusiaști strajnic încovoiate, țesiau câte nițel din pieile groase de miel, care le ocrotiau, pe când cel-ce pășia în urmă, oficer subaltern, ridea încetinel cu o voce pițigăiată, strîns între două valtrapuri ca și o stridie între țestele sale. Pitiți, înfășurați, secreți, nu li-se vedea de cât partea de sus a figurei, crâmpete de fețe suferinde sub camilafci de popl, ochi pe care mamele lor n'o să-i mai recunoască, guri reci ca niște pușcării, temple sapate de crețuri, obraji schimonosiți, plete sêlbaticе, colo un cap șasiu de Malez, ici un bot de câne cu fâlcii mâniaose. Și veniau, și defilau fără încetare, mereu. Și totuși pe toate fețele acestea se cetiau nobile semne poetice în armonioasa desvoltare a frunților, în ordinea pură a crețelor drepte. Marșul acesta dura o oră. Și când în sfârșit se opriră înaintea lui Napoleon nu mai era o trupă de oameni, ci suferința fără plângere, nenorocirea fără gemete din ceea-ce fusese armata franceză.

— „Ce voesc?“ întrebă împăratul neli-niștit.

Ei se înșiraseră în fața șefului lor. Colosalii sub căciulile lor cu panaș de ghiață, și cufundați în zăpadă până la genunchi păreau niște omuleți petrificați.

— „Mergi de-I întrecabă, Murat.“

Un tânăr comandant de linie veni să explice lui Murat ceea-ce doria această trupă fantastică:

— „Voiesc să predea împăratului — însuși împăratului, — zic ei — un dar pentru regele Romei.“

— „Apropiați-vă“, zise Murat.

Împăratul cu obraji verzi sgriburiau în blăniile sale pe o spărtură de copac. Patru oameni se desfăcură din mulțimea albă, salutară la doi pași, și-i prezentară o perină acoperită de mătasă veche ieșită. Napoleon o luă.

— „Ce-i asta?“

Granjier vorbi

— „O perină pentru copilul vostru, Sire.“

— „Da“, murmură împăratul, te mai cunosc... Era în anul trecut.“

Îngrijat, plecă capul, repetă:

— „În anul trecut...“

Și se făcu o mare tăcere, în cât se auzi plesnind încetinel sub cisma sa un sloiu de ghiață.

— „Sire“, zise tremurând grenadirul, ne-am adunat toți câți s'au mai găsit din vechia gardă din Italia sau Egipt... cei mai bătrâni. Acest frig îndrăcit (și lovi zăpada cu tocul) ni-a dat la toți aceiași idee. Consemnul două lovituri de briei. Și perina a fost gata în trei zile. Am cusut-o într'un drapei dela Platon, și am băgat în ea tot ce aveam mai bun Majestate, pēr scump!

Fața împăratului era tot mirată. „Noi ăștia“ adaoase soldatul, „putem muri pe drum; dar când voi veți fi în Paris, împăratul nostru, da micul vostru rege iubește pe bătrâni ca voi să-și razime capul pe această perină, va dormi pe ea multe zile fericite“

— „Explică-te mai bine“, zise palidul împărat. Pătruns de o emoțiune misterioasă întință mâna spre fața grenadirului. Cu gestul său obicnuit voi să-l tragă de mustață, de găsi golul...

corat, apoi străbate rîndurile de soldați, bărbați, femei și copii, pe figurile cărora se vedea fericirea de a fi participat la această mare zi de sărbătoare.

M. Sa. s'a întreținut cu toți, mîngăie pe elevii din școale, ascultă pe toți cari voiesc să vorbească, apoi merge să viziteze gîmnia din oraș și frumosul local de școală a cărui construcție s'a terminat anul trecut.

Această construcție este executată în cele mai bune condițiuni și întreținută cu multă ordine și curățenie. Orașeni prezintă principelui Carol în amintirea acestei vizite, o frumoasă sabie de marinar cu inscripțiuni.

M. S. Regele și A. S. R. Principesa Maria primesc pe vapor vizita unui grup de doamne musulmane care au dorit să prezinte Suveranei omagiile lor de dragoste și devotament.

La orele 11 vaporul „Orientul“ pornește din Herșova. Convoiul Regal este întîmpinat pe toată întinderea ambelor maluri de grupuri numeroase de populație cu arcuri de triumf cu drapele, cântări de urale cari nu se mai sfîrșesc.

La Brăila. — O oră înainte de sosirea vaporului regal la Brăila, „Orientul“ este întîmpinat de un număr de peste 30 vapoare, toate pavoazate și pline de lume care au plecat din Brăila pentru a eși în întîmpinarea familiei regale. „Orientul“ trece prin mijlocul acestei escadre și este primit cu urale nesfîrșite de pe toate vapoarele excursioniste.

Majestatele Lor sunt pe bord și trimit tuturor salutări de mulțumire. „Orientul“ merge așa însoțit de vasele care i-au eșit înainte până la Brăila, unde ajunge la orele 3 și un sfert. Frumusețea spectacolului și entuziasmul populației sunt indescriptibile.

Tot cheiul și toate vasele din port sunt așa de pline de lume că este greu să găsești un loc gol. Sosirea convoiului regal este salutată cu salve de artilerie și cu nesfîrșite ovațiuni.

După descinderea familiei regale, M. S. Regele primește autoritățile, trece în revistă trupele garnizoanei ascultă imnurile și cântările cu care este întîmpinat și apoi împreună cu M. S. Regina și A. S. R. Regale se întrețin cu toate persoanele adunate în frumosul pavilion care e ridicat în fața debarcaderului.

Intrarea în port a yahtului regal a fost escortată de toate vapoarele care eșiseră întru întîmpinarea sa și care l-au urmat pe tot restul drumului până la port.

Cesarul se ridicase ca o acvilă rănită! De-odată pricepuse și privia mulțimea De-asupra blănilor nu se vedeau de cât ochii. Atunci atât de palid în cât paliditatea sa deveni mai albă decât zăpada și fața sa dispărea sub palăria întunecată, el ridică până la buzele sale darul bătrânilor săi soldați, și o lacrimă imperială, rară, una dintre lacrimile scumpe ale vieții sale, căzu mai dulce de cât ori-ce cuvînt pe această perină de mustați cărunte.

— „Plînge“, zise cineva, „suntem plătiți“. Și lăsând pe stăpîn să viseze, ei se duseră.

Traducere de: Culegătorul.

Pe aceleași cărări.

La „Apa-acră“ unde cu câți-va ani mai înainte atâtea momente plăcute am petrecut, toate sunt în toată forma lor veche. Punctul extrem al căii principale din păduriță și azi așa apare ca și când ar fi un glob mare de aur, căci pe gura acestei cărări se furișează în păduriță razele soarelui, ce se refrîng de pe mîndrele coline din jurul Apei-acre. Potecile laterale și acum în linii spirale traversează pădurița și par-că ved cum se plimbau odinioară pe aceste cărări grupuri vesele de fete și de feciori, ca să-și povestească dorul tainic al inimii și ca să-și aline oboseala de după un vals dansat cu vre-o adorată în secret. Chiar și cântăreții păduriței tot cei vechi sunt. Tot acele melodii din trecut desmeardă copacii cei nalți, ear concertul drăgălaș

Majestatele Lor au părăsit portul încântați de frumusețele impunătoare a spectacolului și mișcați de călduroasa primire a populației.

La Galați. — La orele 5 vaporul „Orientul“ ajunge la portul Galați, unde primirea făcută familiei regale este tot așa de impunătoare ca cea dela Brăila. Largul cheiu al portului și toate vasele din port sunt acoperite de o mare de capete în care strălucesc de departe frumoasele culori ale costumului național, drapelele tuturor țerilor florile și verdeața asvîrlite cu profuziune pretutindeni.

O șalupă ese înaintea vaporului regal trăgînd salve de tunuri, ear vasele din port unite cu cele din Brăila cari au escortat convoiul regal, evaluează pe toată lărgimea Dunărei în jurul locului de debarcare. Spectacolul este grandios.

Membrii familiei regale cari se întrec în afabilitate și manifestațiuni de iubire către acest popor care îl aclamă cu atîta căldură și îl sîrbează cu atîta solemnitate, par mișcați de mîreția tabloului ca și cum ar citi în inima mulțimei expresiunea comorilor de afecțiune și recunoștință adunate acolo pentru dînșii.

La coborîrea din vapor, familia regală este primită într'un frumos pavilion în care este un tablou reprezentînd revederea Suveranilor după întoarcerea Regelui din războiu. M. Sa Regele trece în revistă trupele garnizoanei, se preumblă prin mulțimea imensă înșirată pe cheiu, vorbește cu fie-care, salută grațios ori unde întîlnește o figură cunoscută. Apoi intră în pavilionul de recepțiune și se întreține cu toți notabilii din localitate, cu membrii corpului consular și cu toți cei-l'alți domni și doamne adunați în număr foarte mare.

La 6 ore cortegiul regal părăsește portul în mijlocul acelorași ovațiuni entusiaste cu care a fost primit la sosire, însoțit de cele două canoaniere din Cernovada și de mai multe vase plecate din Brăila și Galați. La orele 8 „Orientul“ ajunge la Isaccea, unde vaporul a ancorat pentru a petrece noaptea.

Telegrame.

† Victor de Mocsonyi fratele mai tîner al D-lui Ales. de Mocsonyi, a încetat din viață după un morb greu și îndelungat. Inmormîntarea se va face Sîmbătă la 8/21 Maiu în mausoleul familiar dela Feni.

Trimitem adînc întristatei familii sincerele noastre condolențe.

New-Jork, 17 Maiu. Știri sosite aici vestesc că între Kuroki și Kuropatkin de două zile sunt mici ciocniri; cele două armate se apropie tot mai mult una de alta așa că se așteaptă dintr'un moment în altul angajarea unei lupte decisive.

Washington, 18 Maiu. Autoritățile de aici au primit știri importante din extremul orient, dar să păstrează secret. E posibil ca la Liaoiang se se fi dat deja luptă mare. De eri se aud puternice detunături dinspre Liaoiang.

Londra, 18 Maiu. Știri sosite din Moscova vestesc că asupra armatei rusești se mai descarcă și o altă năpastă: un doctor din Mukden raportează că a **isbucnit ciurma verde, de care soldații ruși mor cu grămada**. Ceea-ce este mai grav, e faptul că doctorii nici nu știu cum să le cuiască această boală.

Berlin, 18 Maiu. Rușii au părăsit total orașele Dalni și Niucivang, ceea-ce dovedește că Japonezii sunt acolo în așa număr, în cât Rușii se retrag fără a mai încerca vre-o rezistență.

«Vossische Zeitung» a primit știrea că **Japonezii bombardează Port-Arthurul din toate părțile**. Pe o întindere de 7 mile Japonezii au stricat calea ferată. Port-Arthurul e absolut închis și se crede că în câte-va zile va fi luat.

Moscova, 18 Maiu. Țarul sosind eri aici, a stat numai jumătate oră ș'apoi a plecat mai departe, spre orașele din cari pleacă trupele la războiu. Țarul e de altfel foarte abătut. Știrile ce-i sosesc de pe câmpul de luptă l'au istovit.

Din cauza sfîntei sărbători de mîne (Ispas), numărul proxim al foilor noastre va apere numai Vineri la amiază, (numărul dublu).

din păduriță, numai cucul îl îngănă din când în când. Ce plăcere era pentru noi când auziam prima oară cîntarea cucului! În momentul acesta ne făceam cruce cu evlavia și înălțam cuvinte de laudă și de mîrire către Atotputernicul părinte, că ne-a ajutat să ajungem încă o primăvară. Țin minte că o asemenea duioasă impresiune numai Joia-mare mai făcea asupra noastră și a nume clipa, când auzeam prima dată toaca din turnul bisericii dela Lipova. Fiertata mamă la sunetul prim al toacei sîmna busuicocul în grădină. Și de cuc numai pentru aceea ne era drag, fiind-că vestea lumii primăvara, dar în el stimam pe oraclul modern din Delphi, căci el unicul ne știa profetii anii vieții omenești. Imi aduc aminte cu câtă sfială îl întrebam să ne spună câți ani mai trăim. Așa știam dela bătrîni, că atîția ani mai avem din viață, de câte ori va cînta cucul: „cucu.“ Dar cucul numai în glumă lua sfiala noastră, une ori nu cînta nici odată, altă dată atîția își profetia, de te urai să mai numeri după el.

În parcul păduriței asemenea toate sunt în regula ca mai înainte. Sala de dans a maialurilor bufetului cofetariului, apartamentele de scaldă, băncile și mesele cele lungi și azi tot aceea impresiune îți fac, ca și când ieri le-ai fi văzut ultima dată. Și când în zăpăceala întîmplărilor din trecut zăresc masa la care nainte cu câți-ve ani atât de bine am petrecut într'o societate de domnișoare și de amici, involuntar ved trecînd pe dinainte-mi o serie lungă a anilor din tinereță, aud muzica și discursurile nevinovate, ce s'au încins în jurul acestei mese, ear când purtat pe

aripile suvenirilor din trecut mă simțiam earăș student universitar și mă legănam în visurile de aur ale tinereței, deodată mă trezese în sgomotul unei trăsuri, ce aducea oaspeți la Apa-acră. În clipita aceasta mă vîzui în societatea lui Procopie și alui Vasilie, cu eari împreună am făcut excursiune la păduriță. Vasilie, pe când mă treziam din visurile trecutului, explica cu o față de tot serioasă nește planuri de cumpărare a unei realități din apropiere. Procopie după tranșarea acestei afaceri începu a face o reprivire asupra războiului ruso-japonez, criticînd apetitul pentru mare al Rușilor și compătîmind pe sîrmanii Japonezi. Și apoi am zis în mine: Doamne ce schimbare! Pe când tot la aceasta masă, nainte cu câți-va ani, numai parfumul și poezia vieții nînsuflețea, azi numai temele reale ne preocupă gîndirea. Și am mai fi povestit multe de toată avînd și pe Bach în societatea noastră, da seara alunga cu putere lumina zilei, — deci tre buia să ne rentoarcem spre oraș.

Rentorcînd spre casă, pe drum m'-am gîndit mult asupra timpului, când ca student un blam la malurile dela Apa-acră și la vreme când după mai mulți ani am umblat earăș pe aceleași cărări. Și am ajuns la conclusia, că natura vecinic tot nouă rîmîne, ear zilele vieții omenești sbor repede în cursul lor mîrginit și din toate numai memoria ne mai rîmîne.

At. Lipovan.

Sinodul arhiepiscopial din Blaj.

Ședința V.

Comisiunea școlară propune crearea a 18 stipendii pentru elevii care frecventează școala de fete din localitate.

Stefan Roșeanu face propunerea de a se exprima recunoștință din partea clerului arhiepiscopial d-lui canonic Dr. Smighelschi pentru munca și fatigile sale în interesul bunăstării materiale și morale a internatului și școlii de fete din Blaj, muncă și fatigii, care s'au tradus în rezultate practice de mare însemnătate. Pe viitor, grație acestor nobile stăruințe, se vor crea stipendii pentru fetițele de preoți din arhiepiscopial, care stipendii se vor da din fondul înființat din sumele câștigate de dl Smighelschi prin împărțirea de liturghii celebrate de preoțimea arhiepiscopială în favorul internatului și al școlii de fete.

Dl Dr. Bunea propune remiterea destinației aceluși fond Ven Consistoriu.

I. M. Moldovanu, preposit, cere ca destinația aceluși fond să se încredințeze d-lui Dr. Smighelschi, meritosului înființator, în înțelegere cu Consistoriul.

Se exprimă mulțumită reuniunii femeilor române din Blaj pentru spriginul material ce-l dă an de an școlii de fete.

Comisiunea cere, ca școala de fete să fie provăzută cu personal didactic calificat.

Dr. Bunea obiectează, că școala civilă de fete are și actualmente profesori calificați, iar lacunele ce s'ar ivi în privința aceasta se pot înlătura prin aplicarea de profesori dela celelalte institute.

Dr. Smighelschi arată, că personalul didactic actual nu posedă întru toate calificarea prescrisă.

Dr. Bunea propune în fine, ca cesiunea aceasta să se transpună Consistoriului, care va avea să raporteze în proximitate sinod arhiepiscopial.

St. Roșianu, relevă că raportul comisiunii e manc, de oare-ce lipsesc informațiuni precise despre școale și reuniuni de diferită natură.

Urmează la ordinea zilei raportul Comisiunii organizatoare asupra căruia voi reveni mâine. Deocamdată constat, că obiecte de însemnătate au fost relevate și în acest raport și în legătură cu el s'au făcut propuneri tot atât de însemnate.

Sinodul și-a încheiat lucrările seara la orele 7^{1/4}.

Ultima ședință a Sinodului — s'a ținut Joi după amiază.

În această ședință s'a făcut raportul comisiunii organizatoare. (Raportul vice-protopopului Giurgeului E. Câmpianu). Se citește raportul fiscalului arhiepiscopial asupra conduitei clerului și se constată împlinirea conștiințioasă a datorișelor oficiale în genere a preoților față de biserică și școală, iar față de casurile regretabile de neglijență se decide a-se lua cele mai severe măsuri.

Comisiunea propune și Sinodul primește, ca bibliotecile parohiale să se contopească cu bibliotecile școlare și se hotărăște augmentarea acestor biblioteci cu cărțile ce se vor recomanda din partea Consistoriului.

Urmă raportul tribunalului matrimonial despre divorțuri și concubinate. Se relevă numărul destul de mare al concubinatelor și al căsătoriilor ce s'au încheiat fără binecuvântarea bisericii; raportul se ia spre știre și se primește propunerea de a se lua măsuri pentru împiedicarea acestor căsătorii și a concubinatelor. Cerind unele districte protopopești desființarea reversarului în casuri de căsătorii mixte, precum și a taxelor ce se percep pentru licențele de căsătorie, Sinodul nu admite propunerea, și invită preoțimea să respecte în privința aceasta dispozițiunile sinodale anterioare.

Comisiunea a mai făcut propunerea să se creeze un fond de administrație bisericească. Acest fond să se alimenteze din contribuțiile tuturor credincioșilor, socotindu-se de fiecare cap de familie 20 bani. Un fel de sidoxie ca la gr. or. Propunerea aceasta dă prilej la o discuțiune viuă.

Dr. A. Bunea propune, să se decidă în principiu asupra creării acestui fond, iar de-

cisiunea în merit să se amâne până la proximitate sinod arhiepiscopial.

St. Roșianu propune a se percentue ajutoarele de orice natură acordate clerului.

I. P. S. Sa Mitropolitul observă, că aceasta nu se poate impune, ci numai recomanda ca oferte benevole.

Dr. E. Dăianu, susține de asemenea ideea creării unui fond administrativ.

Se hotărăște în principiu, conform propunerii Revs. Dr. A. Bunea, crearea acestui fond.

Tot Dr. E. Dăianu exprimă dorința, ca, în vederea timpului înaintat, pertractarea obiectelor restante să se amâne pentru proximitate Sinod arhiepiscopial continuativ, și face și propunere în privința aceasta. Propunerea e susținută și de Dr. A. Bunea.

Se primește.

I. P. S. Sa Mitropolitul declară sesiunea actuală sinodală închisă, mulțumind membrilor Sinodului pentru stăruințele și zelul desfășurat spre rezolvarea cesiunilor dela ordinea zilei.

La aceasta Il. Sa prepositul Ioan M. Moldovanu răspunde, aducând elogii I. P. S. Sale pentru bunăvoința și tactul cu care a condus lucrările Sinodului.

Se cântă apoi „Doxologia cea mare“ după care I. P. S. Sa Mitropolitul părăsește sala ședințelor în aclamațiunile vii ale membrilor sinodali.

Din străinătate.

Bülow.

„Vossische Zeitung“ vorbind despre zdruncinarea poziției grafului Buelow, zice că sgomolul despre retragerea cancelarului n'ar fi tocmai imposibil lucru și că agrarii, care uneori aud chiar cum crește iarba, au simțit că e ceva încurcatură și nemulțumire, care ar face posibilă demisionarea. Soarele favorului a luminat multă vreme de asupra lui Buelow, cine va tăgădui însă că astăzi acest soare e ascuns de nori?

Ma! întâiu desființarea art. 2 din legea iezuiților a produs mari nemulțumiri: centrul mai ales e supărat.

Negocierile cu Rusia merg greu, ba chiar nici nu e de crezut că va reuși pe baza taxelor vamale nimic pe cereale. Deci Agrarii sunt nemulțumiți. De-aseamenea nu merge nici cu proiectul canalurilor.

Împăratul a fost declarat că nu va putea renunța la canalul mijlocului, iar graful Buelow l'a eliminat, ceea ce nu s'a folosit de loc față de Agrarii. Încurcaturile din Africa sud-vestică de asemenea au îngreuiat situația cancelarului. E prea mult fum ca să nu fi ars unde-va. Nici în politică externă nu lipsesc evenimente neplăcute; înțelegerea franco-engleză, călătoria lui Loubet în Italia, la timpul când împăratul Wilhelm al II-lea era și el în Italia, încheierea zvonului e ea o schimbare de cancelar e posibilă și că poate se caută un urmaș contelui Buelow.

Războiul ruso-japonez.

— Spicuri din presa europeană. —

„Die Zeit“ scrie:

Lupta de la Kulienceng a produs o schimbare în opinia multor cercuri care până acum, fie din motive politice, fie de teama pretinselor pericole ale rasei galbene, ținuseră cu încăpăținare la simpatiiile lor pentru Rusia. Evident consternate de rezultatul primei bătălii pe uscat se arată însă cercurile oficiale care atât în Germania cât și în Austria sunt rusofile. Dezastrelor ruse pe mare li se dăduse puțină importanță; se zicea că ele sunt mici insuccese și că puterea Rusiei nu se razămă pe flota sa ci armata sa. Dar acum și această armată, una dintre cele mai redutabile de pe pământ a primit o lovitură simțitoare, și încă de la un adversar care până aci nu fusese socotit printre puterile militare importante.

După ce arată că pricina consternării cercurilor oficiale ale Europei centrale nu este războiul în sine ci soarta Rusiei de oare-ce speranțele, dorințele cele mai intime și planurile a tot

ce cugetă și simte rațional în Europa se întemeiau pe autocrația rusă — ziarul vienez continuă:

Războiul din Asia răsăriteană desvătue superioritatea ordinii asupra relei gospodării, a culturii asupra ignoranței, a patriotismului burghez asupra supunerii oarbe. La Ruși iese la iveală cea mai îngrijitoare defectuositate în armament, aprovizionare, organizarea sanitară, în înarmarea fortărețelor, în construirea corăbiilor și a liniilor ferate. Un corp de funcționari corupt, care lucrează fără control public, cum ar fi putut să pregătească fără reproș în timp de pace aparatul uriaș care să poată funcționa apoi bine în timp de războiu? Într'un stat unde cultura poporului e așa de neglijată, de unde să se ia masa de oameni inteligenți care să știe să umble cu tunurile și cu toate celelalte arme moderne de foc? Și apoi țeranul rus care n'are decât cercul strimț de judecată a robului și care e croit pentru ascultare oarbă, poate să îmbrace oare odată cu uniforma de soldat și simțul pentru interesele patriotice, însuflețirea pentru scopuri mai înalte? Numai massa nu poate nimic; spiritul joacă și el un rol.

Japonezii n'au luat numai părțile externe ale culturii europene, ci și esența ei. N'au produs numai arme moderne, ci au împlinit și condițiile în care atari arme pot avea efect. Ei și-au însușit instituții constituționale, o administrație regulată, un învățământ bun. Organizarea lor de stat, fiind mai bună față de cea a Rusiei, face și organizarea lor militară mai tare. La Kulienceng a învins soldatul mai cult, conducerea mai conștientă, înarmarea mai rațională — toate cunoștințele și calitățile care înfloresc numai într'un stat care progresează, iar nu într'unul reacionar.

Fără îndoială că în acest războiu Japonezii sunt mai tari; ei sunt mai tari chiar și când poate la urma urmei calitatea lor superioară ar putea fi bătută de cantitatea rusă. Dar ori-cum s'ar termina războiul, este și rămâne bătut și condamnat sistemul rus de guvernare. Potențialele de pe pământ pot învăța că bine-cuvântarea instituțiilor de stat moderne sunt și pentru binele lor nu numai al popoarelor și că printr'o administrație constituțională controlată și regulată se servesc mai bine nu numai interesele cetățenilor, ci și cele militare.

— Despre astuparea intrării în port la Port-Arthur arată un specialist, că a putut fi făcută pentru-că portul acesta are o intrare, deși în aparență largă de 150 de metri și chiar în locurile cele mai înguste de 110, dar partea în adevăr destul de adâncă pentru circulația vaselor de război e numai de 40 până la 80 de metri. Era prin urmare ușor de astupat înecând câte-va vase, ba chiar și unul singur. Japonezii au venit cu vapoarele încărcate cu pietre și după ce au ajuns la locul dorit au deschis pompele și gurile de apă așa că vasele s'au cufundat, iar carbidul de calciu a produs actilenă, care, aprinzându-se a prefăcut marea într'un lac de foc. Portul acesta e menit a fi fi cursa în care va pieri flota rusească. (N Fr. Pr.)

NOUȚĂȚI.

ARAD, 18 Maiu 1904.

— Mișcări culturale. Aflăm cu mare plăcere că fruntașii români din Nădlac, cu mare însuflețire și perfectă înțelegere, au decis ca la Rusali să aranjeze serbări culturale cum rar s'au mai văzut între Români. În curând vom da detalii.

— Asociațiunea în Timișoara. Se vestește că adunarea generală a Asociațiunii din anul acesta se va ține în Timișoara.

— Societatea de gimnastică din Arad, condusă cu atâta dexteritate și zel de profesorul Nagy Sándor, dela liceu din loc, va aranja Sâmbătă, Duminecă și Luni o serie de serbări din incidentul adunării regnicolare a gimnasticilor din țară. Serbările se dau sub patronajul ministrului

Berzeviczy, care va veni pentru acest prilej la Arad.

Intre altele, Duminecă va fi în sala mare din pădurița petrecere dansantă.

Serbările promet să aibă o reușită cum rar s'a mai văzut în societatea maghiară din Arad.

— **Nou avocat român în Mercurea.** Primum și înregistrăm cu plăcere următoarele:

Am onoare a Vă aduce la cunoștință, că mi-am deschis cancelaria advocațională în Mercurea (Szerdahely, com. Sibiu). Cu toată stima Dr. George Măcelar, avocat.

Cunoaștem din fragedă tinerețe pe noul avocat, cunoaștem educația deosebită românească ce a primit în familia sa, în care naționalismul e ceva tradițional, suntem deci siguri că dl. dr. G. Măcelar va fi nu numai un distins avocat, dar și un cald apărător al cauzelor naționale. Îi dorim din suflet succes!

— **Un proces pentru „agitație“ înaintea Tablei reg. din Târgu-Murșului.** Ni-se scrie: În 4 l. c. s'a pertractat înaintea senatului penal al Tablei din Murș-Oșorheiu procesul contra învățătorului român din Ciucior (comit. Târnavei-miel) Ioan Maier, pentru „agitație contra națiunii maghiare“. Istoricul acestui proces este, că antecesorul acusatului — fostul învățător de acolo, l'a denuțat pe Ioan Maier, că a învățat copii în școală, să cânte poeziile „Deșteaptă-te Române“, „Trei colori“ și încă o poezie cu titlul „Oltul“, a căror cântare, conform rescriptului inspectorului școlar, ar fi oprită prin ordinațiune ministerială. Această ordinațiune a fost alăturată de Tablă la acte. Procurorul Csiki László a cerut pedepsirea acusatului, cu atât mai virtos „căci — zise el — prin instruirea acestor cântări acusatul a implantat sămânța urei în inima copiilor de fragedă etate“. Apărătorul, dl. avocat Dr. Enea Draia, într-o pledoarie lungă a analizat cuprinsul cântărilor și a comentat conținutul ordinațiunii ministeriale prin argumente convingătoare, cerând achitarea acusatului. Tabla primind motivele apărării, a achitat pe acusat.

— **Dl. George Pap, profesor la liceul din Arad, unul dintre cei mai sîrguincios colaboratori la «Enciclopedia Română», a primit dela biuroul Asociațiunii o caldă adresă de recunoștință pentru serviciile prestate cu multă desinteresare și zel, după cum i-s'a cerut și portretul care, dimpreună cu al celorlalți colaboratori, va face parte din galeria «Casei Naționale» din Sibiu.**

Felicităm pe distinsul profesor.

— **O mare nuntă românească.** Vremuri bune de mult apuse ne vin în minte, la cetirea scrisorii corespondentului nostru despre nunta domnului Dr. George Adam avocat în Timișoara cu d-șoara Alexandra Ardelean fiica dlui Mihai Ardelean din Pesac, proprietar și furnisor de cai pentru armata României, ce s'a ținut în 2/15 Maiu în biserica gr.-or. din Pesac.

Cumetri au fost dl. C. Bredician și doamna.

Nunta a ținut trei zile, ear oaspeții au fost peste 300. S'au tăiat 3 vaci, 10 viței, 120 puși și s'au consumat 600 litre vin, 200 sticle șampaner. S'a improvisat o lumină de gazometru.

Intregul arangement l-a provăzută altfel dl. Dogeé ospătarul din gara Timișorii.

Tinerea păreche a plecat în voagiu spre Italia.

Conferență. Luni în 16 c. Despărțământul din protopresbiteratul Radnei al Reuniunii învățătorilor din Diecesa Aradului și-a ținut conferința de primăvară, în comuna Petriș. La aceasta conferință au luat parte aproape toți învățătorii din tract ba și câți-va preoți am văzut la adunare. S'au discutat multe chestii pedagogice și afaceri de ale reuniunii. Din gramatică s'a ținut o prelegere despre verb, ear prelegătorul a secerat laude binemeritate. Dl. protopresbiter tractual Pr. Givulescu și președintele despărțământului

Protasie Givulescu au condus desbaterile cu multă obiectivitate și zel caracteristic. După adunare s'au adunat cu toții la un prânz comun unde dispoziția și voia cea bună a fost desăvârșită.

— **Guvernul maghiar a cumpărat 32 de tablouri și schițe de ale răposatului Mihail Munkacsy, cu 210.000 coroane.** Se vor da 110.000 coroane văduvei în bani iar pentru 100.000 i-se va da o pensie pe viață. Intre acestea se află un studiu aproape gata pentru tabloul Christos pe cruce. Sunt multe tablouri de genre peisage, capete de studiu, etc. Suma se află prevăzută în buget.

— **Unde-i Fenyő-Fink?** Cetim în «Alkotmány» următoarele: De săptămâni de zile este îmbătat publicul cu apă rece, că la hotarul elvețian a fost prins Fenyő Sándor, fostul redactor dela «Egyetértés», și că în scurt va fi escortat napoi la Budapesta, ca să-și ia osânda pentru fapta-i depravată și mișelească. Dar ce e cauza, că până acum mișelul n'a fost adus acasă în temniță? Căci de atâta vreme s'ar fi putut exopera extradarea și în America. Sau poate intradevăr se tem autoritățile și se tem unii anumiți, de desvâlirile acestui monstru? Intrebarea este destul de clară și la înțeles. Avem dreptul să pretindem răspuns direct.

— **„Alianța higienii sociale“.** Sub președința dlui Casimir Perier, fost președinte al republicii franceze, se lucrează la întemeierea „Alianței higienii sociale“, ale cărei statute s'au întocmit. Se vor grupa în această alianță toate asociațiile din Franța, pentru ca împreună să lucreze, după un plan uniform, la scăderea mortalității infantile, la stîrpirea alcoolismului.

— **Mișcarea feministă.** Ziarul „Figaro“ arată că în facultățile de medicină ale celor cinci universități din Elveția, numărul femeilor întrece pe al bărbaților. Astfel statistica semestrului curent arată înscriși pentru examene 1654 studenți, din care 891 sunt femei și numai 763 bărbați.

În curând, conchide numitul ziar, va trebui să se înceapă o mișcare hoministă în contra celei feministe.

Tunelul Simplon. Una dintre minunile tehnice moderne este tunelul *Simplon*, care e cel mai lung tunel din lumea întreagă. Lucrul a fost început cu mai mulți ani dela cele două extremități, ear acum au ajuns așa de departe, încât cele două deschizături s'au întâlnit. Acum mai rămâne numai elucrarea, edificarea deplină și boltirea tunelului.

Tunelul Simplon este al patrulea tunel mare din cele, cari s'au făcut sub munții Alpi. Cel dintâiu a fost tunelul de *Mont-Cenis*, a cărui clădire a ținut timp de patru sprezece ani și s'a sfârșit în 1870. Lungimea acestui tunel este de 12.233 metrii, ear înălțimea d'asupra nivelului mării 1238 metrii. Tunelul de *Saint-Gothard*, care s'a terminat în anul 1880 are o lungime de 14.912 metrii și stă cu 1154 metrii mai înalt decât nivelul mării. În 1883 a fost gata tunelul de *Arlberg*, care e lung de 10.259 metrii și a cărui săpare a durat patru ani și jumătate. Înălțimea-i d'asupra mării este de 1311 metrii. Dar pe toate acestea le întrece tunelul Simplon prin lungimea sa de 19.770 metrii. Înălțimea d'asupra nivelului de mare nu este decât de 704 metrii. Lucrarea acestui tunel s'a terminat în timp destul de scurt, căci a fost isprăvit în șase ani și jumătate. Societatea de cai ferate Lura-Simplon a predat lucrarea unor ingineri întreprinzători în 13 August anul 1898, cu condiția, ca să-1 termine până la 15 Maiu 1904. În parte s'a și ajuns ca să fie gata cât trebuia. Asta mai ales mulțumită întemplierii norocoase că nu s'au ivit greutăți neașteptate. Aparatele hidraulice de îngăurire la început nu puteau să facă mai mult de 2 metri pe zi; mai în urmă făceau însă 7—10. Luni de zile amenința primejdia ca în urma inudării de apă în tunel nu se va mai putea urma cu lucrările. Astfel în parte italiană dela 1 Ianuarie până la 31 Martie nu s'a putut face decât 15 metri, până ce în parte elvețiană s'a lucrat într'asta 549 metri. Greutatea mare era însă că din ce pătrundea mai mult, din ce căldura devenia mai insuportabilă. A trebuit cheltuială grozavă până să se instaleze aparate de ventilare. D'aceea antreprenorii au ce-

rut amânare, ceea-ce guvernul elvețian li-a și dat. Pe Aprilie 1905 va fi gata. Până acum s'au cheltuit 70 milioane.

— **Vorbirea de încurajare a admiralului japonez Kamimura.** Pentru încercarea din urmă spre a închide eșirea portului Arthur, guvernul japonez, cum este știut, a recrutat voluntari, cari să primească îndeplinirea aceasta extraordinară de dificilă și periculoasă. Cunoscut fiind simțul de jertfă al Japonezilor, de sine înțeles, că mulți tineri s'au însinuat, dintre cari au fost aleși pe sprâncene cei mai curajoși și cei mai demni de încredere. Din acest incident admiralul Kamimura a adresat celor 70 aleși consacrații mortii, o alocuțiune pe cât de simplă, pe atât de măreață și profund înduioșitoare. Discursul acesta îl aduce ziarul rus cu titlul „Russ“.

Cuvântarea de încurajare după acest ziar este următoarea:

— „Fiilor! La locul cel mai periculos veți avea să mergeți, unde, expuși focului năprasnic al dușmanului necruțător, veți aștepta moartea sigură în mijloc de chipuri. În voi, așa zicând, arunc pe fiul meu propriu în gura morții. Dar credeți-mă, că dacă ași avea copii, aceia ar privi cu invidie la voi, așa că eu n'aș esita pe nici un moment a-i trimite cu voi. *Duceți-vă, mergeți, plecați cu bărbăție fiul meu, acolo unde veți aștepta datorința luată asupra voastră de bună voie, și arătați dușmanului, cât de viteji sunt fiții țării dela răsăritul soarelui! Dacă veți pierde dreapta voastră, luptați cu stînga, dacă veți pierde stînga voastră, luptați cu picioarele, dar la tot cazul arătați, că luptați pentru patrie, neam și onoare. Cugetați, că sunteți numai 70 și pe fie-care dintre voi îl așteaptă o muncă și răspundere colosală. Încă nu este tîrziu; cel-ce nu se simțeste destul de tare pentru acțiunea ce-l așteaptă, să repășească. Nu-i rușine a repăși, dar rușinos este a lua parte la întreprindere cu teamă și neîncredere în puterea sa“.*

Aci admiralul s'a oprit, așteptând să repășească unul sau altul dintre voluntari, dar nime nu s'a clintit din loc, ci toți au erupt în însuflețite strigăte de banzai! banzai! Calmându-se entuziasmul, admiralul a continuat mai hotărît și mai sigur:

— „Și acum veți poruncesc să muriți până la cel din urmă! Dar ca să nu aibă dușmanul bucurie de moartea voastră, să muriți numai, după ce ați isprăvit cu succes lucrul încredințat vouă“.

Ear' acum mă despart de voi. Dar nu mă despart de voi așa, că închin în reușita și izbăvirea voastră cu șampanie, căci munca voastră reclamă trezvie și judecată clară, dar mă despart de voi închinând cu apă. Goliți deci cu mine un păhar de apă, voi eroi ai țării mikadului. *Beți și grăbiți pe noi, cari vor fi mormintele voastre! Banzai! Banzai!*“

După aceste cuvinte tinerii eroi fără să zică un cuvînt, au grăbit pe vapoare, plecând la moarte cu un dispreț necunoscut azi în Europa. Numai foarte puțini au scăpat; partea cea mai mare a perit parte sub durata operațiunilor scufundării nărilor parte în urma focului Rușilor. Știm, că moartea lor eroică, de martiri nu a fost zădarnică, căci jertfirea lor a avut rezultatul dorit. Flota rusă a fost închis în port, câștigând astfel Japonezii puțința de a se mișca mai liber și mai volubil.

— **Caracteristica soldatului rus în război cu Japonia.** Se telegrafiază din Mukden că trupele rusești pornite pe câmpul de luptă sunt pline de însuflețire și au credință nestrămutată în succesul final al armatei lor rusești.

Soldații întreabă pe oficerii lor când va intra în Japonia și se interesează deja ca să învețe cuvinte japoneze prin care desemnează tunelul, ceaiul și alte lucruri de consumațiune.

Pe la stațiunile prin care trec soldații, m cu seamă noaptea, se petrec scene foarte pitorești. Astfel, debarcând din tren, soldații însiră pe cheșuri, trîmbițele sună, tobele bat surdina, ear soldații descoperindu-și capul ascultă cu evlavie rugăciunile de noapte recitate preoții. Apoi, din fiecare vagon, se aud răsuna glasurile soldaților care, conduși de un tenor, î tonează cântece populare rusești.

Locuitorii satelor, cu care Rușii se împertinesc numai de cât, se adună împrejurul grupurilor ca să-1 asculte cântând arii duioase, concepute mai toate în tonuri minore. Soldații, dintre care mulți sunt veniți din interiorul Rusiei, au petrecut vr-o 40 de zile în tren sunt veseli și în bune dispozițiuni.

Acesta veselie nu-i părăsește nici odată, cu toate oboselele cele mari ale mersurilor făcute prin vîrtejurile de pulbere orbitoare și sub un soare a cărui căldură se simte în fiecare zi mai copleșitoare.

— **Bătăle între călugări ortodoksi pe muntele Athos.** După cum anunță ziarul rusești, pe muntele Athos a izbucnit între călugării ruși și grecești o ceartă, care a degenerat în bătăie sângeroasă, așa că din ambele partide mulți s'au ales cu grele răni, drept semn al vitejiei și curajului lor bărbătesc de ciomăgași. Conflictul s'a iscat din nimic, ceea-ce ilustrează de deplin seriozitatea, umilința, stăpînirea de sine a sântilor bărbați. Au început a se certa din incidentul catastrofei »Petropavlovsc.« Călugării grecești au arangiat un pic de demonstrațiune anti-rusească, eșind din monastire cu steagul și strigând mereu: »Trăiască Japonia! Jos Rusia!« Călugării rusești au văzut în purtarea aceasta a confrăților lor grecești provocare, la care au răspuns cu un atac vehement de ciomege. În fața Caimacamului sântii părinți greci au declarat franc, că între călugării rusești se află coșarii rusești, travestiți în monachi.

— **Cununia lui Sienkiewicz.** Din Varșovia se vestește: Celebrul romancier polon Henric Sienkiewicz, al cărui roman „Ouo vadis“ este tradus în toate limbile culte ale pămîntului, s'a cununat cu o răpitoare călugăriță din ordinul canonicilor, domnișoara Maria Babska, care se trage dintr'o veche familie nobilă, și este înrudită cu cele mai distinse familii polone. Este de notat, că membrilor acestui ordin le este permisă căsătoria. După cununie, noua păreche a întreprins o călătorie la Viena, Florența și Paris.

— **Filantropia în America.** Revista americană „Review of Reviews“ publică în numărul ei din luna Aprilie o statistică, despre jertfele făcute de clasa avuților pentru scopuri de binefacere în ultimii 11 ani. Omul rămîne uimit de generositatea și marimă a acestor bogătași americani, despre care lumea în general crede, că au o inimă de peatră, care nu se moale nici la vederea celei mai negre miserie. Aceste ofrande în font-sterlingi fac anual dela 1893 începînd în fiecare an:

la 1893	29.000.000
» 1894	32.000.000
» 1895	32.800.000
» 1896	27.000.000
» 1897	45.000.000
» 1898	38.000.000
» 1899	62.750.000
» 1900	47.750.000
» 1901	107.360.000
» 1902	94.000.000
» 1903	95.000.000

la oaltă: 610.410.000

ceea-ce în banii noștri face 14 miliarde 644 mil., 840 mîl. coroane. Este de notat că între aceste sume nu sunt cuprinse sumele mai mici de 5000 dolari.

— **Lupte cu tauri în Budapesta.** Din Budapesta se scrie, că biroul pentru promovarea circulațiunii de străini va arangia la începutul lunii Iunie o serie de producțiuni cu lupte de tauri. Aceste reprezentațiuni ar avea de scop să deștepte interesul străinătății față de Ungaria(?). Un reprezentant al acestui birou se află deja în Spania, pentru a încheia un contract cu o trupă de toreadori.

— **Sfîrșitul unui trust.** Faimosul trust al al oțelului se va dizolva la 4 Maiu.

D-nii Pierpont Morgan și Comp. au notificat aceasta tuturor celor interesați.

Sindicatul își încheie afacerile cu o pierdere de 60 milioane de lei.

Uneltiri grecești. O telegramă din Viena cu data de 12 Maiu anunță următoarele:

Depeșă din Constantinopol:

Sinodul patriarhatului ecumenic a despopit, în ședința ce a ținut azi, pe preotul patriarhal Theodoru, pentru propaganda ce face în favoarea Bisericii românilor macedoneni. Patriarhatul a rugat Poarta să însărcineze autoritățile vilaetului Monastir d'a opri pe preotul Theodoru să mai săvîrșească vr'o slujbă religioasă.

În caz când nu se va face aceasta, se vor lua alte măsuri contra lui Theodoru precum și contra acelor credincioși cari vor primi de la el sacramente ori alte slujbe religioase.

Hotărârea de azi a sinodului patriarhatului este foarte gravă, căci ea poate să provoace despărțirea Românilor macedoneni de Biserica grecească.

— **Necrolog.** Ni se trimit următoarele. Ștefan Novac jude reg. pens. avocat cu soția născ. Maria Anna Papp de belkenpojana ca părinți în numele lor și al consagenilor subscriși cu inima frîntă de durere anuția adormirea în Domnul a iubitului lor fiu, frate și consagean jun. Ștefan Novac, tehnic și absolut academist superior comercial întîmplată la 15/2 Mai 1904 6¹/₂ ore d. a. după grele și dureroase suferințe în etate de 28 ani. Rămășițele scumpului defunct se vor înmormînta în 17/4 Mai 1904 la orele 10 a. m. după rîtul ort.-rom. în cimiteriul rom.-ort. din loe. Să-i fie somnul lin și memoria bine cîventată! Pecica rom. la 16 Mai 1904. Corneliu Novac, Aureliu Novac, dr. ca frați. Ioan Novac ca unchiu. Axentie Novac, ca vîr. Aurora Pavlovici mar. Novac, ca cumnată Lucia Novac, ca nepoată, vîd Gizela Papp născ. Erdélyi ca mătușe. Ioan Papp dr. de belkenpojana Gizela Papp, de belkenpojana Amalia Papp, de belkenpojana Ana Papp, de belkenpojanana ca vîr, respective verișoare.

— **Dureri de stomac.** Sgârșiri de stomac, catar greu de stomac, la boale de stomac învechite și împotriva lipsei de apetit, mijloc sigur. Purgativ sigur, inerția cronică a intestinului gros, la lipsa de scaun purgativ fără dureri, este thea întăritoare de stomac „Centauria“ a farmacistului Kossuth.

Cutia de probă 1 cor. 20 fil.

Cutia mare . . . 2 cor. —

În contra tusei, catarului (troahnă) răgușelei, flegmei și iritațiunii gâtului este de un efect eminent, pastilele de pept »Senna.« Prețul 1 cor. Se pot căpeta în farmacia la »Maria Fecioară« a farmacistului Kossuth Pál, Arad, piața Boros-Béni Nr. 15.

157

Bibliografie.

A apărut:

Cărțile Săteanului Român, Schițe din popor de George Stoica. Editura foii populare „Răvașul“. Prețul 10 bani.

Cărțile Săteanului Român, Păcatele noastre de Petru Suciu. Editura foii populare „Răvașul“. Prețul 15 bani.

Licitațiune minuendă.

La înțelesul decisului preveneratului Consistor diecesan gr.-ort. Arădan din 13/26 Decembrie 1903. Nr. 7446/1903. să escrie concurs de licitațiune minuendă pentru edificarea de nou a sf. Bisericii gr.-ort. rom. din Comlăuș Ó.-szent Anna (com. Arad) carea se va ținea la 16/29 Maiu 1904, la 2 ore după amiază în localitatea școalei III. din loc.

Prețul de esclamar e 20840. cor. 86 fil. Reflectanții la licitațiune sunt obligați a depune înainte de începerea licitațiunii vadiul de 10%, dar în bani gata, stă însă în dreptul comitetului parochial a da lucrul la acela dintre licitanți, în care va avea mai mare garanță morală și materială.

Planul, preliminarului de spese și condițiunile de licitațiune se pot ceti la subsemnatul portatoriu al oficiului parochial.

Reflectanții nu pot pretinde diurne ori viatic, nici la studiere, nici la licitațiune.

Comlăuș, (O-szent.-Anna) 2/15 Maiu 1904,

Mihail Leucufia

par. gr.-or. rom.

234 1—3

INSERTIUNI și RECLAME.

Stabiliment de Hydrotherapie.

„Wällischhof.“

Stațiune de tren și poștă Brüm — Maria — Enzersdorf, 30 min. departe de Viena.

Arangiamet modern

(pe lângă hydrotherapie completă, băi electrice, de aer de soare, massage, eletrizare, gimnastică svedă etc).

Prețuri moderate

Cu prospecte și informațiuni mai detaliate stă la dispoziție direcțiunea și medicul stabilimentului: Dr. Marius Sturza.

236

Prăvălia de fer și deosebite instrumente

a

Fraților Berta

(Berta-Testvérek).

Arad, Andrásy-tér 3.

Telefon 386.

Telefon 386.

Deposit bogat în fer și mărfuri de metal, în diferite instrumente, în ferării pentru mobile și edificii, cuptoare de fer de Nadrág și Meiding de primul rang. Mașino (sparhert) pentru bucătări de Olanda elegante, specialități pentru economia de casă, dulapuri pentru ghiață.

Arme Jerlah și Piper, puște pentru vînători. Monopol de vînzare a coaselor de oțel Barabás Béla și a pompelor de stropit contra peronosporiei pe lângă o garanță de 10 ani.

Instrumente de vierit etc.

Foarfece engleze Solingene veritabile, peneluri și briciuri.

Deposit esclusiv «AHOI».

Comandele din provincie se efectuează pentru prețurile ieftine de zi. Nr. 22 1—50

100 bucăți

de

Propise de școală

cunoscută peste tot locul, costă una coroană, pe lângă trimiterea anticipativă a prețului plus porto poștal de 30 fileri expedițiunea se face franco sub legătură în blocuri tari pentru a fi scutite contra frîngerei: Dela 100—750 bucăți francarea se face pentru 72 fileri. Cu rambursă spesele de expedițiune sunt cu mult mai mari.

Biurul de administrațiune al lui

Ingusz I és Fla.

Arad

207

In binevoitoarea atențiune a publicului din provincie

Hotel Nádor

ARAD, Andrassy-tér Nr. 4.

Odale curate și aranjate din nou dela 1.60 cor. in sus
Serviciu prompt și ireproșabil.

218

TÖRÖK MÁRTON

proprietarul hotelului.

Mutare de atelier!

Am onoare a aduce la binevoitoarea cunoștință a p. o. public, că la **1 Mai** mi-am mutat atelierul meu de măsurari de pe str. Atzél-Péter in casa mea de pe strada

Sina-utca

vis-a-vis de seminarul român

care va figura și mai departe

sub firma

Czirkál Géza

Când aduc aceste la prețuita cunoștință a on. public, tot odată il rog pentru binevoitorul sprijin și pe mai departe.

222

Cu deosebită stimă

CZIRKÁL GÉZA.

Biuroul de arhitectură
al lui

BIRÓ ERNŐ, arhitect

— ARAD, Eötvös-utca 17 —

Pregătește ori-ce fel de planuri
și acceptază tot felul de lucru aparținător in sfera arhitecturii mai

217

inalte.

Acord grabnic

Imprumuturi ipotecare de bani

pe bunuri cu 4% și 4¹/₂%, pe case din Arad-centru cu 4¹/₂—4³/₄% pe lângă o amortisațiune de 10, 15, 20, 25, 30, 35, 40 și 50 ani in condițiuni favorabile până la cea mai înaltă valoare posibilă.

Convertez împrumuturi vechi.

La dorința anticipez spesele pentru intabulațiune.

Sub dorata unei operațiuni de 10 ani am dovedit că sunt capabil să reglez și cele mai combinate afaceri și să satisfac pretensiunile cele mai scrupuloase. Să nu intrelese deci nici un proprietar ocașiunea de a profita de referințele actuale favorabile de bani la ușurarea poverii de interese (camete).

Cu plăcere servesc cu deslușiri in biroul meu din:

ARAD, Boros-Béni-tér 22 szám.

in birourile mele filiale:

215

Bichis-Ciaba Berényi-ut și Măcău (Makó) Aradi-utca.

Institutul o. acordare de împrumuturi

pe imobile și credit fonciar al lui

Szücs F. Vilmos.

ANUNTIU!

Am onoare a aduce la cunoștința onoratului public că asortimentul meu de

vestminte pentru bărbați și copii

care și până aci a oferit ocașiune on. public de a alege după plac, s'a îmbogățit cu stoffe noue din patrie și engleze de calitatea cea mai bună și de ultima modă.

Vestmintele mele gata sunt așa croite, că este superflu a confecționa haine după măsură; in modul acesta ori-cine poate economisa sumă considerabilă de bani

Novitate! Gulere fason Bur, fabricate din loden in permeabil de Zsolna și din păr de camilă englez.

Vestminte de cheviot englez veritabil.

Reverenzi și veste pretești din cele mai fine cu prețuri moderate. Pardesiuri și Havelocuri in toată coloarea, specialități in vestminte pentru copii.

Vestminte Francisc Iosif.

Asortiment bogat de ulstere de gumi și mantile de călătorit de cauciuc negru etc.

Rog prin urmare on. public să binevoiască înainte de a se prevedea cu cele de lipsă, a cerceta asortimentul meu de vestminte gata pentru bărbați și copii.

235

Cu stimă:

MOSKOVITZ ZSIGMOND

ARAD, edificiul teatrului.

Fondat la 1874.

Fondat la 1874.

Comande din provința să efectuesc prompt și urgent.

Nr. Telefonului 554.

Nr. Telefonului 554.

Prăvălia:
Andrássy-tér 13.
 Palatul minorităților.
 Nr. telefonului 333.

La șase expoziții distins cu premiul I.

Kohn József

A R A D.

Atelierul fabricii:
Batthyány-utca 32.
 Casa proprie.
 Nr. telefonului 321.

La șase expoziții distins cu premiul I.

Tinicher de reliefuri de cinc și ornamentică pentru edificii.

INTREPRINDERE p. CONSTRUIRE DE CANALURI, APADUCTE, ODAI p. BAI și INSTALARE de CUPTOARE p. INCALZIT cu GAZ

Fabricare de mărfuri de metal.

Institutul de galvanizare electro-chemică, de obducțiuni galvano-plastică
 cu argint, nickel, cupru (aramă) și de cizelare metalurgică

Fabricare de dulapuri pentru gheață p. scopuri de economie domestică, de măcelărit, conditorii și industriale.

Construcție proprie de dulapuri pentru gheață de sticlă.

și de dulapuri descomponibile pentru gheață căptușite cu cinc tare, cari și cu puțină gheață sunt în stare a păstra un grad maximal de răcoare.
 Mare deposit de tot felul de articoli pentru economie domestică și pentru culine și de vase de fer, de tinichea și emailate, de lămpi de masă și pendent. Căzi pentru băi, căzi pentru copii, dușuri, atât pentru economie de casă cât și pentru stabilimente de băi.

ca împrumut pe amortisație cu

4%

Bani

oferim prin Institutele de bani de primul rang din Budapesta și străinătate până la $\frac{3}{4}$ a valorii lor
 I. și II. loc de la 15—65 ani.

Credite personale!

Pr. oților, ofițerilor, ofițanților de stat și privați, comercianților, industriașilor se acordă împrumuturi cu și fără garanții de la 1—15 ani culant și discret.

Convertiri de bancă la debitorii private.

MELLER LAJOS ÉS TÁRSAI

Comisie de bancă.

BUDAPEST, David-utca 15. (Firma improtocolată.)

În binevoitoarea atențiune celor ce zidesc!

Am onoare a aduce la cunoștința On. Public. că
 am deschis în

Arad, str. Csernovits Péter Nr. 14.

un birou pentru

Intreprinderi de zidire

Primesc tot felul de comande și proiecte de zidiri: case, fabrici, biserici, școli, cripte, școale etc., în orice stil; primesc tot felul de reparaturi și orice transformare și estimare de zidiri pe lângă prețurile cele mai echitabile.

Fiindu-mi scopul a bine-merita de încrederea On. public prin praxa-mi îndelungată și cunoștințele-mi speciale pe lângă prețuri convenabile, — precum și prin îndeplinirea repede a comandel, apelez prin aceasta la binevoitorul sprigin al On. public.

154 15—25

Cu stimă:

Kondorossy Kálmán.

Să primesc zidiri de case de locuit și de închiriat și pe lângă achitare în rate.

Planuri, bugete gratuite.

CAFENEAUA DE ELITĂ.

Asztalos Sándor-utca.

Azi celebrul și cel mai destoinic umorist

PAUL JACK ca Funkelstein

dă o mare reprezentație

PAUL JACK

ca parodist de teatru.

PAUL JACK, ca vet. ran.

PAUL JACK,

... cele mai proaspete noutăți din Arad. ...

SURORILE DJELMA.

balerine maghiare italiene, franceze și ruse

MICZI MILLA,

cântăreață-chasonette.

BÉKEFY JOLÁN,

excentricque

FENYVESI MATILD, cântăreață maghiară

TAMÁSY JÓZSEF,

cântăreț maghiar.

Sâmbătă pășește pe scenă noua soc

INCEPUTUL LA 8 ORE.

224

Cu stimă:

DIRECȚIUNEA.